

Nr 121.

Ankom till riksdagens kansli den 31 maj 1932 kl. 10 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för ordinarie statsanställd lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 22 januari 1932 dagtecknad proposition, nr 52, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att besluta, att till de genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) meddelade bestämmelser angående ålderstillägg för befattningshavare i statens tjänst skall fogas tillägg av innehåll,

dels att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av genomgående av provår eller tjänstgöring vid under överstyrelsens inseende ställd enskild eller kommunal läroanstalt, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst; skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 juli 1922;

dels ock att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter, vilken avlagt teologie eller filosofie licentiatexamen, sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, varunder han avlagt disputationsprov, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst; skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 januari 1933.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till omförmälda statsrådsprotokoll.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av herr *F. Sandwall* väckt motion (II: 422), vari föreslagits, att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52 besluta, att till de genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) meddelade bestämmelser angående ålderstillägg för befattningshavare i statens tjänst skall fogas tillägg av innehåll,

dels att för lärare vid statens — — — från och med den 1 juli 1922; (Lika med första stycket av Kungl. Maj:ts proposition.)

dels att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av styrkt sjukdom, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, under förutsättning att avbrott av denna anledning uppgår till högst en femtedel av den tjänstetid, som för ålderstilläggs erhållande i varje särskilt fall åberopas; skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 juli 1922;

dels ock att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, som föranletts av studier, vilka äsyftat ett höjande av lärarkompetensen, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst; skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 januari 1933.

Genom kungörelse den 15 juni 1922 (nr 373) har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med riksdagens beslut, meddelat bestämmelser i fråga om ålderstillägg vid ordinarie anställning inom den civila statsförvaltningen, med undantag av kommunikationsverken samt statsdepartement och övriga verk, vilkas avlöningsförhållanden blivit eller må bliva reglerade enligt de för nämnda verk gällande avlöningssystem.

Denna kungörelse är tillämplig å, bland andra, statsanställda ordinarie lärare. Mom. 1 av kungörelsen har följande lydelse:

Om den, som från icke-ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst, innehar sådan anställning i statens tjänst, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie tjänsten, må för bestämmandet av hans rätt till ålderstillägg vid denna tjänst tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehaft dylik anställning.

Vid sådant tillgodoräknande tages icke hänsyn till del av kalenderkvartal.

I skrivelse den 19 oktober 1931 har nu *skolöverstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att följande bestämmelser måtte bliva utfärdade:

Vid bestämmande av rätt till ålderstillägg för ordinarie lärare vid statens undervisningsanstalter må tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år innehaft sådan icke-ordinarie anställning i statens tjänst, som i avseende på tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågavarande ordinarie befattningen.

Vid sådant tillgodoräknande beräknas för läroanstalten i fråga gällande läsår lika med ett år och läsetermin lika med halvt år, varvid hänsyn dock icke tages till termin, under vilken tjänstgöringen icke omfattat minst tre månader.

Här givna bestämmelser skola beträffande befattningshavare inom det statliga undervisningsväsendet ersätta de i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) under punkt 1 givna bestämmelserna för civila befattningshavare i statens tjänst.

I ärendet har vidare *läroverkslärarnas riksförbund* ingivit en skrift, däri hemställes, att Kungl. Maj:t täcktes dels besluta i överensstämmelse med skolöverstyrelsens framställning, dels vidtaga sådan åtgärd, att de av överstyrelsen föreslagna bestämmelserna få retroaktiv verkan på det sätt, att lärare, som enligt desamma varit berättigade till ålderstillägg från en tidigare tidpunkt, också kunna komma i åtnjutande därav.

Statskontoret har den 12 november 1931 avgivit utlåtande i ärendet och därvid hemställt, att riksdagens medgivande måtte utverkas därtill, att vid tillämpningen av de genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) meddelade bestämmelserna å lärare vid statens under skolöverstyrelsens överinseende stående undervisningsanstalter må, räknat från tidpunkten för kungörelsens ikraftträdande, iakttagas, att sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av att vederbörande lärare genomgått provår eller tjänstgjort vid enskild eller kommunal läroanstalt, icke utesluter rätt för läraren att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst.

För egen del har departementschefen anfört följande:

Skolöverstyrelsens förevarande framställning åsyftar att åt ordinarie lärare vid statens under överstyrelsens inseende ställda läroanstalter bereda rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig hela den tid utöver tre år, varunder de fullgjort arbete, likvärdigt med det med deras innehavande befattning förenade, oavsett vilka avbrott som än ägt rum i vederbörandes tjänstgöring. Såsom ofta förekommande avbrott i tjänstgöringen, vilka nu betaga vederbörande rätt att tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring, nämner skolöverstyrelsen särskilt avbrott för genomgående av provår, för tjänstgöring vid enskild eller kommunal läroanstalt samt för studier vid universitet, högskola eller utomlands för vinnande av förbättrad teoretisk kompetens.

Statskontoret har understött skolöverstyrelsens framställning, dock endast så till vida att genomgående av provår och tjänstgöring vid enskild eller kommunal läroanstalt icke skulle utesluta rätt för nu ifrågavarande lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord lärartjänstgöring i statens tjänst.

Vidare har läroverkslärarnas riksförbund hemställt, att de lärare, om vilka nu är fråga, måtte erhålla samma ställning i avseende å rätt till ålderstillägg som om de nu föreslagna undantagsbestämmelserna varit gällande från tidpunkten för ikraftträdandet av förenämnda kungörelse den 15 juni 1922 (nr 373), eller från den 1 juli 1922. Till denna hemställan har statskontoret tillstyrkt bifall.

För egen del finner jag den genom nyssberörda kungörelse meddelade bestämmelsen, att föregående anställning skall, för att kunna tillgodoräknas vederbörande, hava utan avbrott innehafts *i en följd* med tillträdandet av den ordinarie befattningen, vara ägnad att vålla särskilda svårigheter, när det gäller lärare vid statliga läroanstalter. Jag syftar gi-

vetvis härvid icke på de avbrott, som förorsakas av inträdande ferier, då dessa, så vitt jag känner, aldrig ansetts avbryta tjänstårsberäkning av här ifrågakvarande slag. Men det är att märka, att nu berörda lärares tjänstgöring i statens tjänst ofta är underkastad avbrott av andra anledningar, som hänföra sig till deras läraruppgift, särskilt genomgående av provår och tjänstgöring vid icke-statliga läroanstalter. Nu antydda svårigheter hava framträtt, sedan skolöverstyrelsen börjat tillämpa den strängare tolkning av ifrågakvarande bestämmelse, vilken fått sin bekräftelse genom åtskilliga av kammarrätten under år 1931 givna utslag. Jag anser alltså en ändring av gällande bestämmelser vara av behovet synnerligen påkallad. Därvid finner jag de av skolöverstyrelsen framställda önskemålen böra i huvudsak tillmötesgå. I likhet med statskontoret anser jag dock, att endast vissa skäl för avbrott i tjänstgöringen böra godkännas. Främst vill jag därvid förorda, att lärare må kunna åberopa genomgående av provår eller tjänstgöring vid enskild eller kommunal läroanstalt. Med hänsyn till den vikt, som bör läggas därpå, att en lärare, som avlagt teologie eller filosofie licentiatexamen och vilken önskar genom avläggande av disputationssprov avsluta sin studiegång och förvärva full lektorskompetens, icke därigenom skall gå förlustig en eventuellt förut intjänad lönetursrätt, vill jag härutöver förorda, att avbrott, varom nu är fråga, även må intill högst ett år kunna förorsakas av studier för avläggande av disputationssprov, varvid dock förutsättes, att disputationssprovet under avbrottsåret verkligen avlagts.

Den av läroverkslärarnas riksförbund gjorda hemställan om retroaktiv tillämpning av de föreslagna bestämmelserna finner jag i likhet med statskontoret böra bifallas, detta så mycket hellre som, på sätt tidigare omnämnts, den strängare tillämpningen av här ifrågakvarande bestämmelser ägt rum endast under nyss förfluten, kort tid och således kommit att gälla blott ett fåtal lärare. Då emellertid rätt att tillgodoräkna sig avbrott för avläggande av disputationssprov icke i tidigare praxis medgivits, torde, av hänsyn till konsekvenserna, dylik rätt icke böra inträda före den 1 januari 1933.

Till stöd för det i motionen II:422 framförda yrkandet har anförts bland annat följande:

I Kungl. Maj:ts proposition nr 52 föreslås, att till kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) angående ålderstillägg för befattningshavare i statens tjänst skall fogas ett tillägg av innehåll, att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av genomgående av provår eller tjänstgöring vid under överstyrelsens inseende ställd enskild eller kommunal läroanstalt, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst; skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 juli 1922.

Vidare föreslås i samma proposition, att ej heller avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, varunder disputationssprov avlagts, skall medföra förlust av rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 januari 1933.

Kungl. Maj:ts proposition avser att för lärarnas del avhjälpa en del av de svåra olägenheter, som blivit följden av skolöverstyrelsens efter 8 års tillämpning ändrade mening om huru författningen skall tolkas. Enligt

min uppfattning gäller det här framför allt att söka efter lagens mening, då densamma föreskriver, att den tjänstgöring, som skall medföra lönetursrätt, skall ligga »i en följd». Denna bestämmelse synes hava varit avsedd att binda statens icke ordinarie tjänstemän vid statstjänsten, en åtgärd, som förvisso kunde anses behöflig i tider, då staten såg sina tjänstemän esomoftast övergå till privat arbete med bättre lönevillkor och större utsikter att genom duglighet vinna framgång. Det torde kunna anses såsom säkert, att avsikten med nämnda bestämmelse var att utsluta sådana statstjänstemän, som på dylika grunder avbröto sin tjänstemannabana, från vissa speciella fördelar, som förbehölls dem, vilka utan vacklande nöjde sig med statstjänstens mindre förmåner och avlägsna befordringsutsikter. Bestämmelsens bokstav hotar visserligen med ödesdigra följder av avbrott i tjänstgöringen, men så vitt jag kunnat finna, har andemeningen varit, att dessa följder blott skulle drabba dem, som övergäve en tjänstemannabana, på vilken de inträtt.

Sålunda skulle det beträffande lärarna blott vara fråga om att söka förhindra ett *tillfälligt övergivande av lärarbanan*.

Det måste då till en början framstå såsom självklart, att *sjukdom* icke under några omständigheter bör få läggas en lärare till last på ett sådant sätt, att intjänad lönetursrätt förverkas. Här om nämner propositionen intet. Skolöverstyrelsen tillämpar för närvarande den praxis, att sjukdom intill 14 dagar betraktas såsom ett oväsentligt avbrott; sjukdomstid därutöver, om det så blott gäller 2 dagar, vilket helt nyligen inträffat i flera fall, drager med sig ett uppskjutande av ålderstillägg, när ordinarie befattning framdeles uppnås. Således kan det tänkas, att en extra ordinarie lärare, som i år ligger sjuk i 16 dagar och kanske 1942 skulle ha fått sitt första ålderstillägg såsom ordinarie, får vänta till 1943; nästa ålderstillägg skulle han ha fått 1947 — detta uppskjutes till 1948 etc.

Härvid böra trenne omständigheter beaktas.

Enligt förra årets riksdagsbeslut tillerkändes de till ordinarie befattning kompetenta extra ordinarie lärarna två ålderstillägg efter 6 respektive 12 terminers tjänstgöring; därvid bestämdes emellertid, att sjukdom under högst $\frac{1}{5}$ av de föreskrivna tjänstgöringsperioderna icke finge förhindra rätten att tillträda de högre arvodena.

Sedan länge har vidare för ordinarie lärare den bestämmelsen gällt, att av ålderstilläggsperioden (5 år) mera än $\frac{1}{5}$ måste upptagas av fullgjord tjänst (sjukdom el. dyl. alltså intill $\frac{1}{5}$).

För icke ordinarie befattningshavare tillhörande den civila statsförvaltningen gäller också såsom villkor för uppflyttning till högre löneklass, att han bestritt sin tjänst »under minst fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning».

Dessutom bör beaktas, att medan lärare kan uppflyttas blott vid *kalendarårsskifte*, så åtnjuta nyssnämnda befattningshavare förmånen att kunna uppflyttas vid *kvartalsskifte* (kungörelsen den 26 juni 1925, nr 356).

Tager man hänsyn till de nyss nämnda bestämmelserna, måste det framstå såsom ett rent förbiseende, att icke en motsvarande bestämmelse införts beträffande den lönetursrätt, varom Kungl. Maj:ts proposition handlar.

Vid en fortsatt granskning av de orsaker till avbrott i tjänstgöring, som kunna tänkas förekomma, vill jag stanna vid avbrotten för *studier*. Kungl. Maj:t har här gått en medelväg mellan skolöverstyrelsens och statskontorets meningar och föreslagit, att ett avbrott på intill ett år skall medgivas utan avklippande av intjänad lönetursrätt, om därunder

disputationsprov fullgjorts. Då jag strax skall upptaga frågan om studierna i allmänhet, vill jag här inskränka mig till att påpeka de ödesdigra konsekvenser, vartill även ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i oförändrat skick kunde leda.

En doktorsavhandling tillkommer icke på samma sätt som t. ex. ett kommittébetänkande. Avhandlingen kan icke med säkerhet bli färdig på viss tid; det kan inträffa, att arbetet icke leder till de beräknade resultaten; det kan hända, att i ett annat land en avhandling kort förut publiceras, som meddelar just de resultat, som skulle framläggas såsom nya; författaren kan genom sjukdom i sista stund bli förhindrad att försvara den. Vad bleve följden i alla dessa fall för vederbörande som på egen bekostnad velat vidare utbilda sig för sin läraretjänst? Jo, han skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag till på köpet frändömas all tidigare intjänad lönetursrätt, vilket väl ändå var och en måste anse såsom hårt och obilligt. Mången licentiat skulle säkerligen betänka sig grundligt, innan han toge dylika risker.

De betänkligheter, som statskontoret framfört beträffande tänkbara konsekvenser av ett legaliserande av avbrott för studier, förtjäna visserligen beaktande, men det synes dock uppenbart, att frågan först och främst måste ses ur synpunkten av undervisningsväsendets särart och behov.

På få, om ens några andra områden av statsförvaltningen spela nämligen de genom examina dokumenterade studieresultaten samma roll som inom läroverken. Härvid äro icke ens universiteten undantagna: en professorsbefattning kan besättas med en högt förtjänt vetenskapsman oavsett examina. En präst, jurist eller läkare kompletterar mycket sällan sin akademiska examen efter inträdet på tjänstemannabanan. En blivande lärare lämnar däremot mycket ofta universitetet av ekonomiska skäl långt tidigare än han skulle ha önskat. Han har då vanligen för avsikt att t. ex. under ferier fortsätta sina studier i mån av förmåga för att förbättra sina vetenskapliga meriter, bland annat beroende därpå att dessa just för hans befordran och verksamhet på lärarbanan äro av avgörande betydelse. Han räknar med att efter några års lärareverksamhet ha hunnit avbetala så mycket på studieskulderna, att han kan finansiera en eller två terminers universitetsstudier. Kostnaden för dessa studier faller helt på honom själv, och han förlorar tjänsteår. Kan det då vara klokt och skäligt att genom uppställda bestämmelser beröva honom den före »studieavbrottet» intjänade lönetursrätten?

Över förevarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttranden från allmänna civilförvaltningens lönenämnd och statskontoret, vilka yttranden äro såsom bilagor fogade vid detta utlåtande (Bil. A och B).

*Utskottets
yttrande*

Den i ärendet förebragta utredningen synes utskottet giva vid handen, att gällande bestämmelser beträffande rätt för befattningshavare vid oreglerade verk att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring icke taga tillbörlig hänsyn till de säregna förhållanden, som råda med avseende å de statsanställda lärarnas tjänstgöring, och att därför en sträng tillämpning av nämnda bestämmelser i flera hänseenden kan

för bemälda lärare leda till obilliga konsekvenser. Med hänsyn härtill synes en komplettering av bestämmelserna böra ske.

Utskottet vill till en början uttala sin anslutning till det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, att avbrott i tjänstgöring, förorsakat av genomgående av provår eller tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseende ställd enskild eller kommunal läroanstalt, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst.

I motionen II: 422 har enahanda förslag framställts i fråga om sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av styrkt sjukdom; dock med viss begränsning med hänsyn till avbrottets relativa längd. Även detta förslag finner utskottet väl motiverat och tillstyrker alltså motionen i denna del.

Slutligen innehålla såväl Kungl. Maj:ts proposition som motionen II: 422 förslag beträffande beräkningsgrunderna vid avbrott i tjänstgöringen, förorsakade av studier. Kungl. Maj:ts förslag avser allenast sådana lärare, vilka, efter avlagd teologie eller filosofie licentiatexamen, avbrutit tjänstgöringen under högst ett år, varunder disputationssprov avlagts. I motionen II: 422 har förslaget utvidgats till att avse sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, som föranletts av studier, vilka åsyftat ett höjande av lärarkompetensen, alltså oavsett huruvida läraren före avbrottet avlagt endera av förut angivna licentiatexamina eller icke samt oavsett huruvida under avbrottet examen eller disputationssprov avlagts eller ej.

Med hänsyn till önskvärdheten att för vederbörande lärare underlätta förvärvandet av lektorskompetens anser sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna del. Däremot kan utskottet icke tillråda, att motionärens längre gående yrkande av riksdagen bifalles. Särskilt vill utskottet ifråga om berörda yrkande framhålla, att ett medgivande av det innehåll, motionären ifrågasatt, icke synes erbjuda säkra garantier mot eventuellt missbruk.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle bestämmelsen om rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna tjänstgöring, som fullgjorts före avbrott, förorsakat av genomgående av provår eller tjänstgöring vid under överstyrelsens inseende ställd enskild eller kommunal läroanstalt, erhålla retroaktiv giltighet från och med den 1 juli 1922. Enligt det i motionen II: 422 framställda yrkandet, avseende avbrott på grund av styrkt sjukdom, skulle där föreslagna bestämmelse få retroaktiv giltighet från och med samma dag. Slutligen har beträffande bestämmelsen om rätt att tillgodoräkna tjänstgöring, som fullgjorts före avbrott, förorsakat av studier för förvärvandet av lektorskompetens, föreslagits, att densamma skulle tillämpas från och med den 1 januari 1933.

Vad till en början beträffar avbrott för genomgående av provår eller tjänstgöring vid vissa icke statliga anstalter, finner sig utskottet kunna tillstyrka förslaget om retroaktiv giltighet från och med den 1 juli 1922,

såvitt angår beräkning av tid för ålderstillägg. I den mån förslaget åsyftar retroaktivitet jämväl i fråga om ålderstilläggs ånjutande, sålunda att redan utbetalta löner skulle undergå en omräkning, kan utskottet icke biträda detsamma. Då utskottet anser sig kunna förordna en så långt gående retroaktivitet, som nyss angivits, sker detta därför, att förslaget i denna del innebär ett godtagande av en praxis, som tidigare av vederbörande myndighet tillämpats i en mängd fall och först under den senaste tiden ersatts med ett strängare beräkningssätt.

Vad däremot beträffar tillgodoräkandet av tjänstgöring, fullgjord före avbrott, som förorsakats av styrkt sjukdom, innebär förslaget införande av en förmån, som tidigare icke tillgodonjutes. På grund härav kan utskottet icke för denna bestämmelse förordna retroaktiv giltighet utan föreslår, att densamma skall träda i tillämpning först från och med den 1 januari 1933, vilket alltså betyder, att den icke skall äga giltighet med avseende å avbrott, som ligga i tiden före sistnämnda dag.

Vad slutligen angår rätten att tillgodoräkna tjänstgöring före avbrott, som förorsakats av tjänstledighet för vissa studier, har ej ifrågasatts någon retroaktivitet, och mot förslaget i denna del har utskottet intet att erinra.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Sandwalls ovanstående motion (II: 422), besluta, att till de genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) meddelade bestämmelser angående ålderstillägg för befattningshavare i statens tjänst, skall följande tillägg av innehåll,

a) att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av genomgående av provår eller tjänstgöring vid under överstyrelsens inseende ställd enskild eller kommunal läroanstalt, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst; skolande denna bestämmelse äga tillämpning från och med den 1 juli 1922;

b) att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av styrkt sjukdom, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, under förutsättning att avbrott av denna anledning uppgår till högst en femtedel av den tjänstetid, som för ålderstilläggs erhållande i varje sär-

skilt fall åberopas; skolande denna bestämmelse äga tillämpning från och med den 1 januari 1933;

c) att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter, vilken avlagt teologie eller filosofie licentiatexamen, sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, varunder han avlagt disputationssprov, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst; skolande denna bestämmelse äga tillämpning från och med den 1 januari 1933.

Stockholm den 31 maj 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Olof Olsson, Bergqvist, Svensson* i Kom-persmåla, *Oscar Olsson, Waller, Carlsson* i Gävle, *Thelin, Pauli, Nylander, Björck* och *Alexander Nilsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Bengtsson* i Norup, *Törnkvist* i Karlskrona, *Strindlund, Olsson* i Blådinge, *Olofsson* i Digernäs, *Andersson* i Höör, *Lindskog, Jonsson* i Eskilstuna, *Järte, Persson* i Falla och *Andersson* i Prästbol.

Bilaga A.

Allmänna civilförvaltningens
lönenämnd.

Till riksdagens statsutskott.

Genom remiss den 11 mars 1932 har Kungl. Maj:t anbefallt allmänna civilförvaltningens lönenämnd att till riksdagens statsutskott inkomma med utlåtande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående rätt för ordinarie statsanställd lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Uti sagda proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen besluta, att till de genom kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) meddelade bestämmelser angående ålderstillägg för befattningshavare i statens tjänst skall fogas tillägg av innehåll *dels* att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av genomgående av provår eller tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseende ställd enskild eller kommunal läroanstalt, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 juli 1922, *dels ock* att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter, vilken avlagt teologie eller filosofie licentiatexamen, sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, varunder han avlagt disputationsprov, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, skolande vad sålunda föreslås äga tillämpning från och med den 1 januari 1933.

I motionen nr II:422 har på anförda skäl *dels* ifrågasatts sådan komplettering av Kungl. Maj:ts förslag, att avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av styrkt sjukdom, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, under förutsättning att avbrott av denna anledning uppgår till högst en femtedel av den tjänstetid, som för ålderstillägg åberopas, *dels ock* föreslagits sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, som föranletts av studier åsyftande ett höjande av lärarkompetensen, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst.

De förtydligande bestämmelser, som innefattas i Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition, hava föranletts av de svårigheter, vilka uppstått vid tillämpning å ordinarie lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter av de ändrade bestämmelser angående tillgodoräknande för ålderstillägg av föregående icke-ordinarie tjänstetid, som i nära anslut-

ning till de i 11 § av vederbörande avlöningsreglementen för den nyreglerade civila statsförvaltningen intagna föreskrifterna meddelades genom berörda kungörelse den 15 juni 1922. Enligt 1 mom. av sagda kungörelse gäller bland annat, att den föregående icke-ordinarie anställningstiden skall, för att kunna för ålderstillägg tillgodoföras befattningshavaren vid ordinarieblivandet, hava fortlupit i en följd. Olika meningar hava emellertid gjort sig gällande rörande den rätta tolkningen av stadgandet om anställning »i en följd», då det gällt att i lönehänseende tillgodoräkna en nyutnämnd ordinarie lärare dennes föregående icke-ordinarie anställningstid. Denna oklarhet i uppfattningen har närmast sin grund i de vid undervisningsväsendet rådande speciella anställningsförhållandena. Därest sålunda en icke-ordinarie lärare erhåller ledighet under viss del av ett honom meddelat förordnande, blir han, vare sig ledigheten är förorsakad av sjukdom eller av annan anledning, för ifrågavarande period formellt entledigad. Sedan ledigheten gått till ända, återinträder han emellertid automatiskt i det tidigare meddelade förordnandet.

Inom skolöverstyrelsen har före år 1931 den praxis blivit följd vid tillgodoräkande för ålderstillägg åt ordinariebliven lärare av icke-ordinarie anställningstid, att avbrott i tjänstgöringen av olika anledningar, såsom ledighet för genomgående av provår, för tjänstgöring vid kommunal eller enskild läroanstalt, för studier, för sjukdom m. m. icke ansetts böra medföra ett förverkande av lönetursrätten i avseende å den tid, som han intjänat före avbrottet. Ledighet för sjukdom, som icke överstigit en tid av omkring 14 dagar, har överhuvudtaget icke ansetts inverka på lönetursrätten, utan har sådan ledighet inräknats i den effektiva tjänstgöringstiden.

Genom den strängare tolkning av de i 1922 års kungörelse meddelade tillgodoräkningsreglerna, som skolöverstyrelsen sedan år 1931 tillämpat, har den förändringen nu inträtt i tidigare praxis, att avbrott av annan anledning än sjukdom i regel medför ett förverkande i löneturshänseende av den anställningstid, som intjänats före avbrottet. Allenast i fråga om tjänstledighet för sjukdom tillämpas i allmänhet fortfarande tidigare följd praxis.

Tydligt är, att den numera tillämpade tolkningen av de i 1922 års kungörelse givna bestämmelserna kan för lärarna med deras säregna anställningsförhållanden i många fall verka ogynnsamt. Det förslag, Kungl. Maj:t framlagt i förenämnda proposition, åsyftar också att undanröja åtskilliga av de olägenheter för lärarna, som följa av det strängare tolkningssättet. Genom ett bifall till detta förslag skulle det bliva fastslaget, att sådana avbrott i tjänstgöringen under icke-ordinarie tiden, som föranletts av genomgåendet provår eller av tjänstgöring vid kommunal eller enskild läroanstalt eller som uppkommit på grund av ledighet under högst ett år för avläggande av disputationssprov, icke skulle betaga en lärare rätt att vid ordinarieblivandet för ålderstillägg föra sig till godo den tjänstetid i icke-ordinarie befattning, han före ett sådant avbrott må hava intjänat.

Däremot regleras icke genom de av Kungl. Maj:t föreslagna tilläggsstadgandena till 1922 års kungörelse frågan, huru i tillgodoräkningshänseende bör förfaras, därest en lärares tjänstgöring före ordinarieblivandet varit avbruten på grund av sjukdom. Skolöverstyrelsen torde emellertid vid framläggandet av det förslag, som föranlett proposition i ämnet, hava utgått från bibehållandet av den praxis, som hittills tillämpats

och enligt vilken ledighet för sjukdom icke ansetts avbryta tjänstgöringens egenskap att äga rum i en följd. För att erhålla klarhet i förevarande avseende torde den väckta motionen få anses hava tillkommit.

Ehuru tvekan kan råda rörande lämpligheten av att under pågående revision av bestämmelserna rörande lärarnas avlöningsförhållanden vidtaga jämkningar i nu gällande föreskrifter, anser lönenämnden, att därest Kungl. Maj:ts proposition finnes böra av riksdagen godtagas, skäl tala för införande av ett stadgande i anslutning till det av motionären framlagda förslaget angående beräkning av lönetursrätten vid avbrott på grund av sjukdom.

Vad härefter angår motionärens förslag, att avbrott i tjänstgöringen om högst ett år för studier, åsyftande ett höjande av lärarkompetensen, icke må utgöra hinder för tillgodoräknande för ålderstillägg av dessförrinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, vill det synas nämnden, att vägande motiv kunna anföras för att såtillvida tillmötesgå motionärens yrkande härutinnan, att sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, varunder vederbörande avlagt teologie eller filosofie licentiatexamen, icke må utgöra hinder för befattningshavaren att i lönehänseende föra sig till godo dessförrinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst. I enlighet härmed torde Kungl. Maj:ts förslag i denna del böra så kompletteras, att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, varunder han avlagt teologie eller filosofie licentiatexamen, eller, efter förut genomgången sådan examen, avlagt disputationssprov, icke må utsluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförrinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst.

I avgörandet av förevarande ärende hava deltagit undertecknad lönenämndens ordförande, ledamöterna Elliot, Almgren, P. Nilsson och Reinwall samt suppleanterna Carlsson och Tholander.

Stockholm den 15 april 1932.

ERIK STRIDSBERG.

Alfred Carlsson.

Bilaga B.

Kungl. Statskontoret.

Till riksdagens statsutskott.

Genom beslut den 11 mars 1932 har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att avgiva yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående rätt för ordinarie statsanställd lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; och får statskontoret till åttlydnad härav anföra följande.

För befattningshavare vid nyreglerade verk hava i 11 § 1 mom. i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen intagits bestämmelser om rätt för befattningshavare att vid övergång från icke-ordinarie anställning till ordinarie sådan tillgodoräkna föregående anställningstid i statens tjänst såsom icke-ordinarie befattningshavare för uppflyttning i löneklass. Den nuvarande lydelsen av nämnda bestämmelser tillkom genom beslut av 1922 års riksdag (jämför prop. 217/1922 och riksdagens skr. nr 171/1922) och innebär en skärpning av då gällande villkor för tillgodoräkning av föregående icke-ordinarie anställning. Sålunda skola vid dylik tillgodoräkning de första tre åren av tidigare anställning frånräknas, varjämte anställningen skall hava innehafts i en följd med tillträddandet av den ordinarie befattningen. Beträffande sistnämnda villkor anslöt sig vederbörande departementschef i sitt uttalande till statsrådsprotokollet till ett av allmänna civilförvaltningens lönenämnd i ärendet avgivet yttrande, att avbrott i anställningen icke borde anses hava förekommit vid tillfälliga uppehåll i tjänstgöringen på grund av semester, sjukdom eller andra orsaker, därvid vederbörande fortfarande bibehållit sin anställning.

Enligt beslut av samma års riksdag skulle nämnda skärpningar i rätten att tillgodoräkna viss tjänstgöring för uppflyttning i löneklass även tillämpas vid de verk, vilka då icke omfattades av det nya lönesystemet. I anledning härav verkställdes en motsvarande omredigering av kungörelsen den 7 maj 1920 (nr 212) med vissa bestämmelser angående ålders-tillägg för civila befattningshavare i statens tjänst, och gäller i sådant avseende numera kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) med ändrade bestämmelser angående ålderstillägg för civila befattningshavare i statens tjänst. I samband med nämnda beslut framhöll även riksdagen angelägenheten av att tillämpningen av de nya bestämmelserna måtte bliva så enhetlig som möjligt. Riksdagen förutsatte ock, att, om så kunde anses erforderligt, särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av bestämmelserna i fråga komme att av Kungl. Maj:t fastställas.

I enlighet med erhållet uppdrag överlämnade statskontoret den 3 juni 1922 till Kungl. Maj:t ett i samråd med allmänna civilförvaltningens och kommunikationsverkens lönenämnder uppgjort förslag såväl till övergångsbestämmelser som ock till vissa särskilda föreskrifter i anledning av de utav riksdagen beslutade ändringarna i avlöningsreglementet och kungörelsen den 7 maj 1920.

Nämnda förslag innefattade, bland annat, vissa detaljerade regler för tillämpning av 11 § uti avlöningsreglementet och kungörelsen den 7 maj 1920 i dessa författningsrums nya lydelse.

Genom beslut den 15 juni 1922 fastställde Kungl. Maj:t de av riksdagen beslutade ändringarna i avlöningsreglementet och kungörelsen den 7 maj 1920 och meddelade därvid tillika vissa övergångsbestämmelser. Några särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av de nya eller ändrade bestämmelserna i avlöningsreglementet och kungörelsen den 7 maj 1920 hava däremot hittills icke blivit av Kungl. Maj:t utfärdade.

Under sådana förhållanden lär man för tolkningen av de bestämmelser, det här gäller, vara hänvisad allenast till själva författningarna utan att därvid äga tillgång till sådana kompletterande detaljföreskrifter eller direktiv i ena eller andra riktningen, som, på sätt nyss angivits, tidigare ifrågasatts.

Det torde, såvitt statskontoret kan finna, vara ovedersägligt, att i före-

varande avseende gällande bestämmelser på vissa punkter äro rätt oklart avfattade och kunna lämna rum för olika tolkningar. I fråga om den anställning i statens tjänst, till vilken hänsyn må kunna tagas vid tillgodoförande enligt 11 § 1 mom. i avlöningsreglementet och 1 mom. i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373), skall densamma enligt uttryckligt stadgande i dessa bestämmelser hava innehafts i en följd. Däremot finnes icke något stadgande, huru skall förfaras vid tillgodoräkandet av den under nämnda anställningstid fullgjorda tjänstgöringen. Enligt regeringsrättens utslag den 5 januari 1926 på besvär av vaktkonstapeln N. T. Isaksson över fångvårdsstyrelsens beslut i fråga om tillgodoräkande av klagandens tjänstgöring i icke-ordinarie anställning för uppflyttning i löneklass (regeringsrättens årsbok 1926, ref. nr 1) har vid dylikt tillgodoräkande endast hänsyn tagits till de under den oavbrutna anställningstiden infallande perioderna av effektiv tjänstgöring. Kammarrätten däremot har i utslag den 22 juni 1931 på besvär av skötaren D. Olsson över medicinalstyrelsens beslut i fråga om tillgodoräkning av icke-ordinarie anställning för uppflyttning i högre löneklass (kammarrättens årsbok 1931 ref. nr 11), hävdadt, att vid sådant tillgodoräkande hela den tid, vederbörande i en följd innehaft anställning i med den ordinarie befattningen likvärdig tjänst, bör medräknas, oavsett huruvida under anställningstiden förekommit avbrott i tjänstgöringen.

Slutligen har vid bestämmandet av såväl den tid av tre år, som skall frändragas vid tillgodoräkandet, som ock av den därefter infallande tjänstgöringstiden i icke-ordinarie anställning även stadgandet i 10 § 3 mom. a) i avlöningsreglementet analogivis tillämpats. Detta beräknings sätt innebär, att sedan den oavbrutna anställningstiden efter fyllda 18 år fixerats, tjänstemannens löneklass eller ålderstillägg bestämmes enligt de för tillgodoräkning av ordinarie tjänstetid för uppflyttning i löneklass eller för erhållande av ålderstillägg gällande reglerna, d. v. s. vederbörande skall under minst fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning i löneklass eller för erhållande av ålderstillägg, hava bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke skall läggas honom till last den tid, han åtnjutit semester eller annan tjänstledighet med oavkortad lön eller ledighet för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring.

Att 1922 års ändringar i förut gällande bestämmelser om rätt för ordinarie befattningshavare att för uppflyttning i högre löneklass eller erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna föregående tjänstgöring i icke-ordinarie anställning medfört förenklingar av nämnda tillgodoräkningsbestämmelser synes knappast bestyrkt av den erfarenhet, man hittills förvärvat. Tvärtom hava förekommande frågor om tillämpningen av de nya bestämmelserna på detta område visat, att svårigheterna blivit större än förut. Vad främst torde böra eftersträvas är att göra tillgodoräkningsbestämmelserna tydliga och enkla att tillämpa. Därjämte bör naturligtvis tillses, att de icke leda till uppenbart orättvisa resultat.

Enligt förevarande motion skulle för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inående ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen, som föranletts av styrkt sjukdom, icke utsluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, under förutsättning att avbrott av denna anledning uppgår till högst en femtedel av den tjänstetid, som för ålderstilläggs erhållande i varje särskilt fall åberopas.

Ett i viss mån liknande beräkningssätt har allmänna civilförvaltningens lönenämnd vid flera tillfällen föreslagit vid tillämpningen av 11 § 1 mom. i avlöningsreglementet, i det att lönenämnden ansett, att vid tillgodoräkande av anställningstid enligt 11 § 1 mom. stadgandet i 10 § 3 mom. a) uti avlöningsreglementet analogivis borde tillämpas. Härvid har lönenämnden givetvis förutsatt, att anställningstiden varit i en följd. I likhet med lönenämnden anser statskontoret, att en genomgående tillämpning av detta förfaringssätt skulle medföra åtskilliga fördelar i fråga om enkelhet och likformighet vid bestämmelsens tillämpning.

Motionärens hemställen synes innebära en utvidgning i lönenämndens nämnda förslag, i det att hänsyn icke skulle tagas till avbrott i anställningstiden på grund av styrkt sjukdom. Med hänsyn till de säregna anställningsförhållandena för icke-ordinarie befattningshavare inom undervisningsväsendet vill det synas statskontoret, att billighetsskäl tala för att de av motionären anförda synpunkterna bliva beaktade. I viss mån liknande skäl torde emellertid kunna anföras för att nämnda tillgodoräkningssätt även finge tillämpas å andra befattningshavare. Det synes därför statskontoret riktigast, att, därest en ändring vidtoges i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 373), på sätt motionären föreslagit, en motsvarande omredigering av 11 § 1 mom. i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen kommer till stånd.

Vad därefter angår motionärens förslag att för lärare vid statens under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalter sådant avbrott i tjänstgöringen intill högst ett år, som föranletts av studier, vilka åsyftat ett höjande av lärarkompetensen, icke må utesluta rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring i statens tjänst, har ämbetsverket redan i sitt yttrande den 12 november 1931 över skolöverstyrelsens förslag till ändringar i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373), vilket yttrande finnes återgivet i propositionen nr 52 sid. 6, tagit ställning till detta spørsmål och på anförda skäl avstyrkt skolöverstyrelsens förslag härutinnan. Vad statskontoret härvid anført har statskontoret icke funnit anledning att nu frångå.

Då varken det av 1928 års lönekommitté avgivna förslaget till nytt avlöningsreglemente för allmänna civilförvaltningen eller samma kommittés förslag till lönereglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet inom närmaste tiden torde bliva genomförda, och då vidare, såsom redan framhållits, tillämpningen av tillgodoräkningsbestämmelserna i det nya avlöningsreglementet och kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) vållat stora svårigheter, synes en omarbetning av förevarande bestämmelser med det snaraste vara påkallad. I samband härmed torde även de av motionären föreslagna ändringarna i kungörelsen den 15 juni 1922 böra upptagas till prövning.

I handläggningen av detta ärende hava, förutom undertecknade, deltagit statskommissarierna friherre Leijonhufvud och Nissen samt t. f. statskommissarien Alve.

Stockholm den 8 april 1932.

A. E. M. ERICSSON.

V. ARVIDSSON.

Carl Peyron.